

MENTSÜK MEG A FÖLDET AZ ÖLTÖZKÖDÉSÜNKKEL!

*MI A BAJ A DIVATIPAR MŰKÖDÉSÉVEL,
ÉS MIT TEHETÜNK MI?*

Újságíróként, szerkesztőként mindig is kiemelt témám volt a divat, mégis sokkolóan hatott rám egy dokumentumfilm, amely a divatipar csillogó felszíne mögé vezetett. Vér, verejték, kizsákmányolás, betegségek és környezetszennyezés fogadott. Belemerültem a fenntartható és etikus divat, a környezettudatos öltözködés témájába.

SZERZŐ: **MENGYÁN ESZTER** | WWW.HOLYDUCK.HU.

„Aki először jár itt, mindig megkérdezi, honnan jönnek ezek a ruhák. Miért jön ennyi? Olyanok, mintha nem is viselték volna őket. Állítólag azért kerülnek hozzánk, mert Nyugaton vízhiány van. A víz ugyanolyan drága, mint a ruhák. Éppen ezért néhányszor viselik, majd eldobják őket. Ez az, amit mindenki mond. Mi más lenne az oka?” A fenti okfejtés az Unravel című dokumentumfilmben (2012) hangzik el egy fiatal indiai nő szájából. A helyszín Panipat, a világ egyik legnagyobb használtruha-lerakója, ahova a nyugati országokból megrakott konténerhajókon érkeznek a levetett holmik – több mint százezer tonna évente. Ez csak egyetlen epizód abból a hatalmas és nem mellesleg jövedelmező iparágból, amit divatnak nevezünk, s amely az alapanyag megtermelésével indul, és valahol a hulladékkezelésnél ér véget.

FAST FASHION, A GYORS DIVAT

A divatipar az utóbbi huszonöt-harminc évben jelentősen átalakult: a ruhák egyre olcsóbbá váltak, a trendek ciklusa lerövidült, a (ruha)vásárlás pedig sokak számára szabadidős programmá nőtte ki magát. A fast fashion gyártási rendszer-

nek köszönhetően hatalmas ruhamennyiség kerül a piacra szemtelenül olcsón, és ezek a ruhák sok esetben embert és környezetet kizsákmányoló módon készülnek.

Míg korábban egy ruhadarab megtervezésétől az üzletbe kerülésig akár fél év is eltelt, manapság négy-öt hét elegendő ahhoz, hogy egy tervből kész kollekció szülessen valamelyik fast fashion brandnél. 2018 óta pedig rendszeresen előkerül a még náluk is gyorsabb ultra fast fashion márkák fogalma, mint a Zaful, a Bohoo vagy a Missguided, amelyek képesek a koncepciótól a boltokba kerülésig akár egy hét alatt is óriási mennyiséget gyártatni – fillérekkért.

Természetesen ezt csak ott tehetik meg, ahol elég olcsó a munkaerő, így került a gyártás először a Távol-Keletre. Banglades például a világ második készruhaexportőre Kína után – nagy teljesítmény ez egy Magyarországnál mindössze másfélszer nagyobb országtól. Igaz, míg Magyarországon szinte teljesen megszűnt az ipar, addig Bangladesben csaknem 4500 ruhagyár gondoskodik a folyamatos termelésről. A főbb vevők között vannak a H&M, a Primark, a Walmart, a Tesco és az Aldi. A legkisebb fizetésű ruházati dolgozók

minimálbére 2019 elején körülbelül 8000 taka (95 dollár, 27 740 forint) havonta, amely még mindig nem tart lépést a növekvő (például a lakhatási) költségekkel.

Ezek az adatok természetesen nem fedik le azokat a képsorokat, amelyeket egy-egy dokumentumfilmben vagy rejtett kamerás YouTube-felvételen látni. Kisgyerekek a varrógép mellett, elcsigázott tekintetű asszonyok, konténerlakások, kisbuszok platóján lógó munkások.

2720 liter – Egyetlen pamutpóló előállításához 2720 liter víz szükséges. Ez egy átlagos felnőtt ember számára három évre elegendő ivóvízmennyiség.

80 százalék nő – A ruhaiparban dolgozók 80 százaléka nő, a legtöbbjük 18 és 24 év közötti. A vietnámi ruhagyárakban megkérdezett 763 nő közül 43,1 százalék nyilatkozta, hogy az előző évben érte erőszak vagy zaklatás. A bangalore-i (India) ruhagyári munkások körében végzett felmérés szerint a nők

6 MEGDÖBBENTŐ ADAT

Engem a The True Cost (2015) című dokumentumfilm döb-bentett rá arra, milyen óriási a baj a divatipar működésével. Csak néhány rémisztő adat, amellyel találkoztam.

1134 emberélet – 2013. április 24-én összeomlott egy nyolcemeletes épület Bangladesben, a felső szinteken ruha-gyárak üzemeltek. A baleset 1134 emberéletet követelt, és több mint 2500-an sérültek meg.

57 százaléka szenvedett el verbális erőszakot a munkája során.

150 milliárd – 2016-ban 150 milliárd új ruhadarabot gyártottak és próbáltak meg eladni. 2012-ben ez a szám 80 milliárd volt.

300 000 tonna – Csak az Egyesült Királyságban 300 000 tonna használt ruha kerül a személtre évente, amelynek értéke körülbelül 140 millió font, azaz 50 485 867 000 forint.

20 százalék – A globális ipari vízszennyezés egyötöde a textilek festéséhez kapcsolódik. Egy mondás szerint a kínai folyók vize sokszor előre jelzi a következő szezonok trend-színét. De Kína helyett írhattam volna Bangladesht vagy Kam-bodzsát is.

(Az adatok forrása: www.fashionrevolution.org.)

7R – A FENNTARTHATÓ DIVAT ALAPELVEI

Felmerül a kérdés, mit tehetünk mi. Mekkora hatalom van a kezünkben vásárlóként? A Fashion Revolution brit mozgalom szerint nagyon is sok. A zero waste életmód 5R alapelve (Reduce, Reuse, Recycle, Repair, Rot), amely magyar nyelven 5K-ként terjedt el, az öltözködésre vetítve további két ponttal egészíthető ki.

Kevesebbel is beérem (Reduce – Csökkentsd!)

Általánosan elmondható, hogy a legnagyobb probléma a túltermeléssel és a túlfogyasztással van. A ruhavásárlás kapcsán is a lassabb, átgondoltabb fogyasztás lehet az első számú megoldás akkor, ha környezettudatosabb gardróbot szeretnénk. Colin Firth brit színész (A király beszéde) olasz származású felesége, Livia Firth komoly élharcosa a fenn-

tartható divatnak. Ő tette népszerűvé Lucy Siegel brit újságíró mondását, amely szerint csak akkor vásároljunk meg egy új ruhadarabot, ha igennel felelünk a következő kérdésre: „Viselni fogom legalább harmincszor?” A mozgalom arra vezet rá bennünket, hogy a ruhavásárlás adta pillanatnyi boldogságot cseréljük fel a már meglévő ruháink viselésének élményével.

Körültekintően ápolom, tovább használok (Reuse – Használd újra!)

Ahhoz, hogy a ruháink sokáig velünk maradjanak, megfelelő módon kell kezelnünk őket. A címkén található piktogramok segítenek eligazodni a mosás, szárítás, vasalás útvesztőjében. Nem mindegy ugyanis, hogy milyen szerrel, hány fokon mossuk a ruháinkat. Kevesen tudják, hogy a világ mikroműanyag-szennyezésének 34,8 százalékát a műszálas textilek okozzák. Egy félkilós, 100% poliészter sportkabát minden egyes mosásával 114 ezer és 2,2 millió közötti műanyagszál kerül a szennyvízbe, majd megfelelő szűrőberendezés híján a természetes vizeinkbe. Ha kevesebbet mosunk, kevesebb műszálas holmit vásárolunk, máris tettünk a probléma ellen.

Külön gyűjtöm (Recycle – Szelektálj!)

A textilszemét speciális hulladéknak számít. Az olcsó, műszálás vagy műszállal kevert alapanyagok újrahasznosítása számos problémát vet fel, jelenleg európai szintű újrahasznosítási stratégián dolgoznak a szakemberek. Mit tehetünk mi? Használjuk a ruháinkat, amíg csak lehet! Ha mégis megválnánk tőlük, szervezzünk ruhacserét, garázsvásárt, lakásvásárt, adjuk el a Facebook Marketplace-en. Egy magyar start-up külön alkalmazást fejlesztett a ruhák értékesítéséhez, influencerek álltak a fenntartható divat mellé: ez a Live Robe. Továbbadhatjuk adományboltba, ruhabizományi üzletbe, de jó helyük lesz a fenntartható, körforgásos divat eszméjén alapuló használsruha-üzletekben, mint a Swappis – Ruhaforgó vagy a jelenleg Nagykovácsiban működő A Ruha. A nem használható ruhadarabokat odaadhatjuk alkolóknak, mint a farmer újrahasznosításával foglalkozó Réthy Fashionnek vagy az Old Blue-nak.

Kutatok, kérdezek (Research – Kutass!)

Ki készíti a ruháimat? Hol? Milyen körülmények között? Pontosan milyen alapanyagból? Csak néhány kérdés, amire a tudatos ruhavásárló választ szeretne kapni. Ma már egyre több

Egy kardigán háromféle hordási módja

honlap és applikáció segíti a tájékozódást: a Good On You alkalmazás európai márkákat is listáz, a Rankabrand.org oldalon az értékelés mellett a kommentekben leírt tapasztalatokat is olvassuk el! A Fashion Revolution Transparency Index a ruhamárkák átláthatóságát elemzi.

Kreatívan viselem (Repurpose – Adj neki új értelmet!)

Főszerkesztőként dolgoztam egy női magazinnál, amikor eldöntöttem, kipróbálom, milyen egy évig nem vásárolni ruhát, cipőt, táskát, semmit. Akkor tanultam meg a meglévő ruháimat kreatívan viselni – a kardigánból néha hátulgombolós pulcsi lett, a garbónyakú pamutruhát néha pulóverként viseltem, elkezdtem úgy kombinálni a ruháimat, ahogy addig soha.

Kijavítom (Repair – Javítsd meg!)

Van, aki nálam is kreatívabb, nemcsak a ruháit viseli másképp, hanem át is alakítja azokat: hozzátold, elvesz belőle, feldíszíti. A ruhafoltozás mára művészetté nőtte ki magát, az Instagramon #visiblemending hashtagek alatt inspiráló képeket találunk.

Kölcsönkérem, kölcsönadom (Rent – Kölcsönözz!)

A ruhakölcsönzés külföldön egyre elterjedtebb alternatívája a vásárlásnak, és Magyarországon is voltak próbálkozások, de egyik vállalkozás sem tudott fennmaradni hosszú távon. Maradnak az ismerősök, barátok, akiktől kölcsönkérhetünk egy-egy ruhát, cipőt, táskát, ha tudjuk, amúgy nem használnánk ki az adott darabot.

HA BIZTOSRA AKARUNK MENNI

A fenntartható divat és a tudatos ruhavásárlás kapcsán ma egyelőre több a kérdés, mint a biztos válasz. Arról nem is beszélve, hogy mindenkinek nem lehet ugyanaz a jó megoldás, hiszen sokfélék vagyunk sokféle igényrel. Az biztos, hogy vásárlóként rengeteget tehetünk, és nyomást gyakorolhatunk a divatiparra, de ahogy a The True Cost című filmben is elhangzik, az egész fogyasztásra generáló rendszerrel van probléma: a divatiparnak változnia és változtatnia kell.